

BŘEZEN

1898

DVĚ ŽENY. — NAPSAL V. OTOMAR. — (Pokračování.)

Uchvácen podivným a jemu nezvyklým přáním, svou náladu zachytit pérem, vyňal ze stolku kus papíru a jal se na něm psát . . .

Nestaral se o to — co píše.

Ale když dopsal a vzal obálku, zeptal se: »Komu jsem to psal? Svě paní zítra; či nějaké neznámé, či komu?«

Julovi to psaní nemohl poslat. Ten zaslal mu stručné a trochu střízlivé na svou povahu blahopřání k sňatku. Komu tedy?

A tu bezděky psal na obálku adresu:

Velectěná slečna Vilma Klosova zde.

Složil psaní do obálky, zalepil a těžce se zadumal.

Hle, zde okolo půlnoci myslí na ni. Její jméno docela zřetelně bylo napsáno. Zítra pak půjde s jinou k oltáři. Zítra, nebo za měsíc, za rok, ať kdykoli, najde jeho žena toto psaní. Není to nerozum?

A v náhlém rozhodnutí vstal a rozžal světlo.

Spálil toto psaní, to nejryzejší hnutí svého srdce.

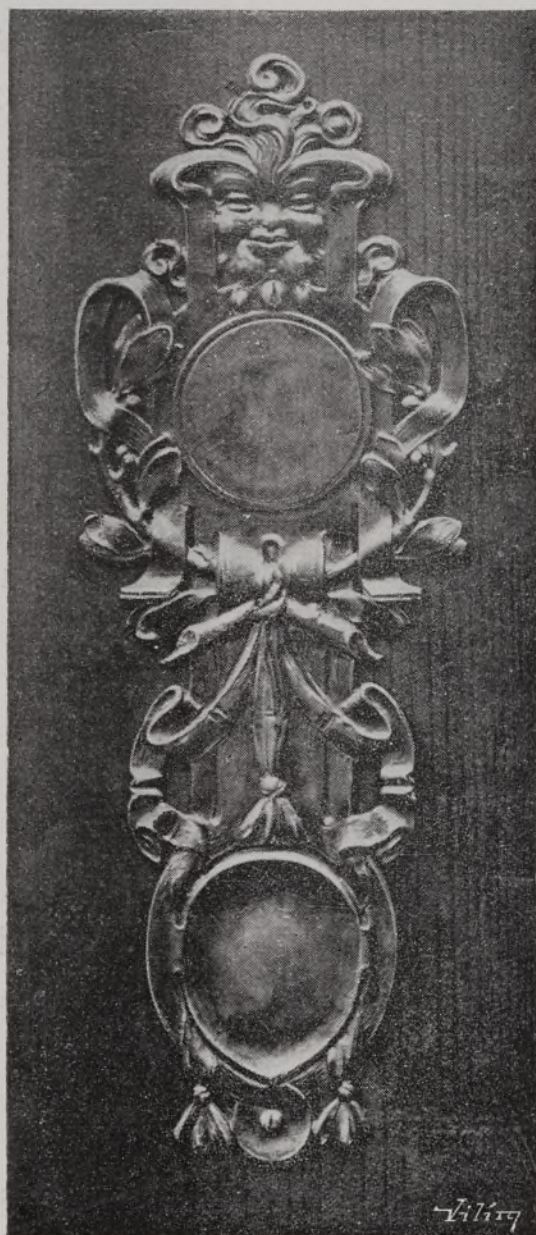
»A ze srdce bude konečně také popel«, řekl si. A na černé, spálené obálce zcela zřetelně bylo psáno: Vilma Klosova.

A z Vilmy bude též popel a z něho též nic nezbude. A celý ten život rozpadne se v prach. A všechny vzmachy křídel jeho ducha jdou do

prázdná. A jeho život a minulost a city . . . . A všechna pýcha, která se ho zmocnila v tu chvíli, kdy přišel domů a mluvil s hvězdami, měla zveličit jen jeho pád. Pád ubohého titana!

A hořká bolest sevřela jeho srdce a marnost všeho, všeho tlačila mu slzy do očí. Tak ulehl a smuten usnul. — — Druhý den byla svatba. Řekli si s nevěstou před oltářem »ano« a slíbili si věrnost až na věčnou věčnost. Byli svoji na vždycky.

Ale když vedl od oltáře Cili, tu do cesty najednou jakoby mu přišla Vilma. A přece stála tiše v lavici, ani se nepohnula. Její oči však se setkaly s jeho. Viděl v tom okamžiku, že má černé šaty a že je bleďa ještě víc, než oné noci v záři měsíce, když spolu se dívali na řeku. Tu srdce jeho počalo prudce bít, i učinil několik rychlejších kroků ku předu. Báł se, aby Cili nepozorovala, že bleďne.

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Pak byla veselá hostina. Až teprve pozdě večer, když přivinul k svým prsou mladou ženu, aby se vyplakala v jeho náručí, a když zulíbal jí se slovy: »Konečně sami«, tu před očima vyhoupl se mu obraz jiné ženy ve smutečných šatech s tváří tak bledou a tak dojemnou, jak ji dnes ráno spatřil v kostele.

VII.

Vilma Klosova vyrostla mezi knihami, kterými ji zaopatřoval otec a v ovzduší hudby, které ji vyučila matka. Tato ji v patnácti letech zemřela a od té doby vychovával ji otec, možno-li zde o výchování mluvit. Vyvinul se mezi otcem a dcerou vzácný poměr přátelský; on byl inženýrem u dráhy a tu chvíle, jež trávil doma, měly mu být oddechem a svátkem po dlouhé službě. Jako člověk, konající samostatně své povinnosti a jdoucí svou cestou, neznal předsudků. Nechápe, proč by jeho dcera měla rovnati se tuctovým slečinkám, nebál se toho, co mělo z ní učinit něco více, aniž se staral o její »mravy«, věda, že tyto se nekazí knihami, nýbrž lidmi. A tak nosíval Vilmě domů, co mu pod ruku přišlo. Sám arci neměl kdy čísti; za to rád nechal si to, co jí se líbilo, aby mu předčítala. Tu v tichých těch okamžicích, za večerů zimních, vybavila se mu při četbě vzpomínka na nebožku ženu; slyšel její

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

hlas, viděl ji před sebou, neboť Vilma dorůstala v její věk, kdy se poznali a měli rádi.

Někdy jej přepadly snivé nálady minulosti; tu sedal k harmoniu a chtěl, aby Vilma zpívala. Hrál jí ty písně, jež kvetly v jeho mladosti a zahalen oblaky hudby vznášel se tento jindy tak střízlivý muž, k onomu nebi, jež zažil zde na zemi se svou ženou.

Francouzské knihy, jež Vilma zdědila po matce, obsahovaly většinou klassiky. Majíc k nim víc úcty, než lásky, přilnula záhy k romantikům. Oslnil ji pathetický Hugo, ale daleko více k srdci jí přirostl Musset, pijící z malé číše své a Baudelaire, tak málo galantní k dámám a za to tím upřímnější. Milujíc jej, toho cizince, jenž miloval oblaka, ta čarovná oblaka, zvolna přenesla své náklonnosti i na pozdější dekadenty. Se vrozenou vlastností ženy, hledající ve všem jádro věci, připoutala se k nejsrozumitelnějším z nich. Mallarmé, jakkoli pln vzácných obrazů a myšlének, nevábil ji, přetížený nádherou svých ciselovaných vět, do té míry, jako Verlaine, prostý a hluboký

nebo Maeterlinck, tajemný a přec jen srozumitelný. Nasyčena některými jejich díly, byla podobna duše její motýlu, který vssál do sebe sladkost i vůně nejvzácnějších květů a pod úpalem poledního slunce s třesoucími se křídly poletuje nad záhony, nemaje víc chuti někam usednout.

Žila tak od dvaceti do jedenadvaceti let, nečtouc téměř ničeho. A tu seznámila se najednou s Václavem, kterého znala dosud jen od vidění, náhodou téměř.

Připadal jí docela jinaký, než celá řada těch mužů, kteréž — ostatně dosti povrchně — znala; v jejich očích byl barbar, ale ušlechtilý, který by se dal ozářit její kulturou; drsný, ale přímý a mohutný strom, na kterém by se vinula lianami a duše její rozkvetla v orchidejích. Chtěla jej ozdobit, učinit krásným, aby všichni o něm věděli. Aby v očích ostatních vynikl tak, aby si ho všichni povšimli.

Snad i milovala jej — kdož to může říci? — a byla to snad ona hluboká, tajemná láska, jejížto nevíme zdroje, která zapálí požár v srdci jediným pohledem; jen pouhým setkáním. Rozplamení duši jen tím vědomím, že existuje někdo, na koho mohou se shrnout všechny sny a blouznění mysli.

Taková láska prostoupí jako jed všem bytost člověka, změní jeho cítění a myšlení a kdežto ten starý, ubohý člověk, ještě setrvačností jakous puzen jde v ustálených kolejích, sám klamaje sebe o tom, co chce a po čem touží, nový, obrozený, niterný člověk čeká jen okamžik, aby zbavil se těsného obalu a vystoupil ze svého přestrojení.

Takový dvojí život — ač věnovala se jen jednomu z nich, tomu starému, méně hlubokému — žila Vilma ještě jeden rok. To bylo od onoho dne, kdy seznámila se s Václavem; od jeho svatby, po které brzo stihla ji zpráva, že přesídlil na neurčitou dobu do jiného města jako zástupce svého úředního kollegy; po celý rok tak žila. — —

Jedinou její radostí byly drahé květiny, které měl otec ve zvláštním pokoji, zařízeném jako skleník, odkud se šlo na pavlač. Jejich zahrada podobala se více malému parku. Vysoké topoly a borovice jako tmavá zeď uzavíraly její rozhled, když z okna dívala se ven. Tak chránil své zá-

tiší její otec, aby ztratilo se mu nádraží z očí, pokud je doma, ačkoli mu na blízku zůstávali. Rád procházel se zahradou, po žlutých pěšinách mezi mladými modřínými a jedlemi, zvláště v létě, vdechuje jejich ozonovou vůni. Cítil se tak volným zde, jako v lese.

Vilma sedala někdy v besídce, když po obědě všechno utichlo a ráda dívala se na shon holubů, kroužících ve vzduchu, na jejich procházky po střeše, na galantní jejich rytíře; poslouchala ráda jejich vrkání, šum křídel, když snášeli se na

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

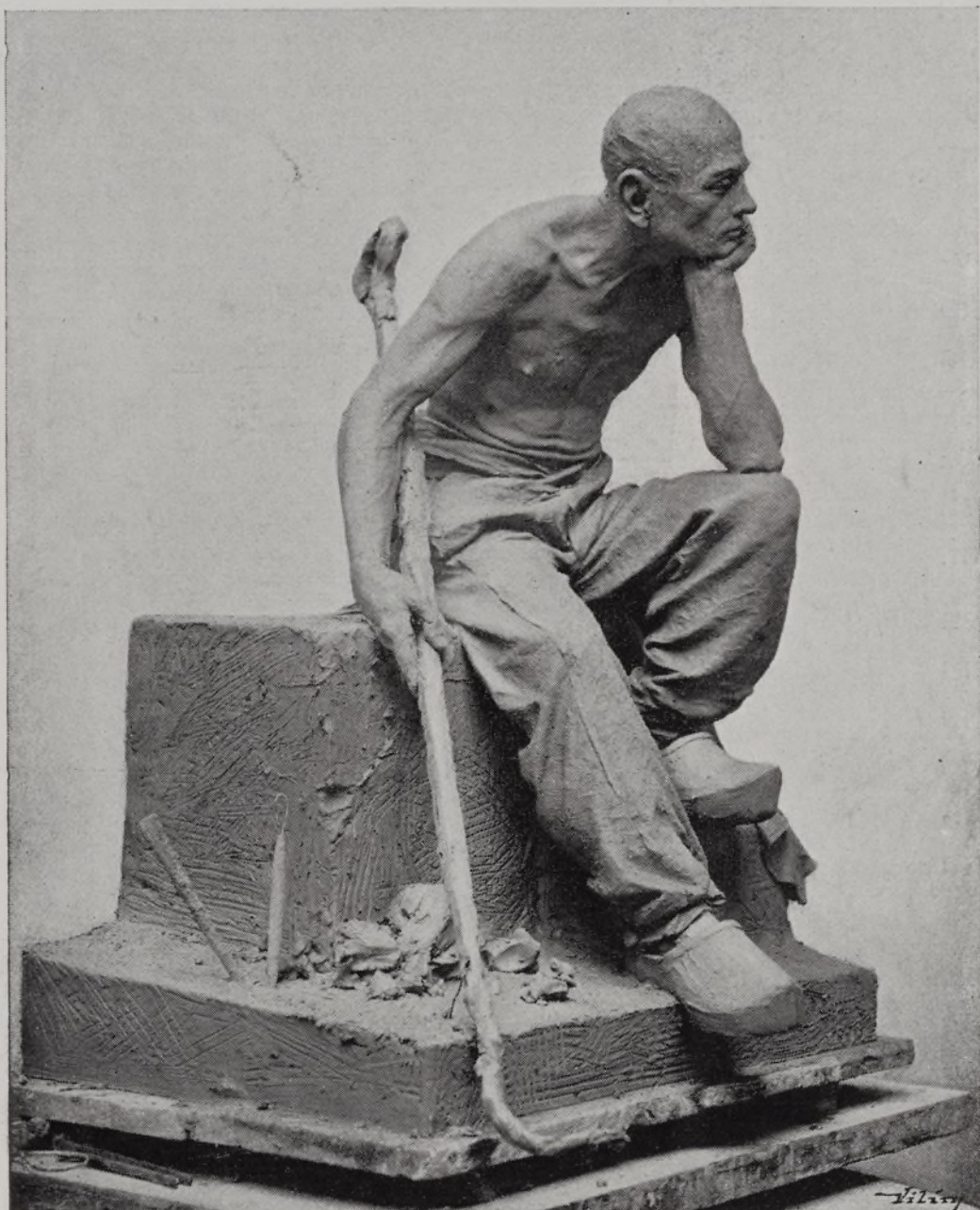

dvůr pro zrní. A když bylo nejvíc horko, sedali tiše po střechách, na kterých z komínu rovně vystupoval do výše bílý kouř . . . a cosi jako vyčtený obraz o rodinném štěstí zahrálo jí před očima v paprscích slunce.

K tomu hrdličky, její zamilované hrdličky spustily své cukrú a v tichu polední siesty rozpouštěl se jejich smích. — —

Holubi patřili jedné rodině, která v nájmu žila u nich. Bydlili na dvoře; jakýs člověk od dráhy, oddaný úplně jejímu otci, se svou ženou a zástupem dětí. Otec po celé dny nebyl doma a matka přetížená svými povinnostmi, sesláblá, nebyla s to ovládnout malý ten národ, který Vilma stále měla na očích a jenž byl jedinou jí společností. Nejraději měla pětiletou Mařku, toho čertíka s buclatýma tvářema, jak jablko granátové se lesknoucíma, která se uměla moc líchtotit, svýma tlustýma ručkama ji objímajíc. Ale říkali

Z VÝSTAVY SPOJKU »MÁNES«.

LADISLAV ŠALOUN.

VE CHVÍLI ODDECHU.

o ní, že krade. Vilma se o tom nepřesvědčila, ačkoli brala Mařku s sebou i nahoru, ovšem, nepouštějíc ji z očí. Za to jednou odvedli na úřad nejstaršího jejího bratra, as čtrnáctiletého hochy. Ten prý cosi kdes ukrad. Brzy však potom »zloděj« zmizel; tatínek ho totiž odvez do Vídně.

Tak vžila se Vilma ve zvláštní, tak velice průzračný svět dětí; kdežto jinak do společnosti téměř nepřišla. V tomto světě poznala neobyčejně vyvinutý soucit, soucit se zvířaty, který se projevoval téměř ustavičně. Tu objímaly děti kočku, tu psa, tam litovaly husu před zabitím, tu nosily vodu chycené rybě, aby nelekla. Vypravovaly si o jelenech a o koních, věděly na tisíce podrobností o každém jim známém tvorů.

Tak tedy květiny, zvířata a děti byly též svět Vilmy po celý ten rok, co Václav meškal jinde.

Někdy vyšla z domu, z pravidla k večeru na procházku. Obyčejně vedla ji cesta podle dráhy, takže do města ani nepřišla, hned přímo do lesa.

Zvláště starý vojenský hřbitov lákal ji svou opuštěností. Zde kolikráte si vzpoměla na onen západ slunce, kdy se modlila u sochy Ježíše. Bylo jí to co platno?

Do Střelnice nikdy víc nepřišla. Zábav účastnila se málo kdy.

Na jedné z nich sešla se s Julou. Mluvil o Václavovi, a zdálo se, že s ním nesouhlasí.

»Co ho to jen napadlo, vzít si tu Dvořákovou«, říkal.

Vilma mlčela; vždyť ani Cili dobře neznala.

Tu napadlo Julu, snad aby změnil hovor, »dobývat se jí do srdce«, jak říkal. Tvrdil, že je milována; a »beznadějně« dodal.

»Mě, mě že by někdo moh' mít rád?« řekla trpce a podívala se na něho.

Zarazil se. Ten zvuk jejího hlasu — —

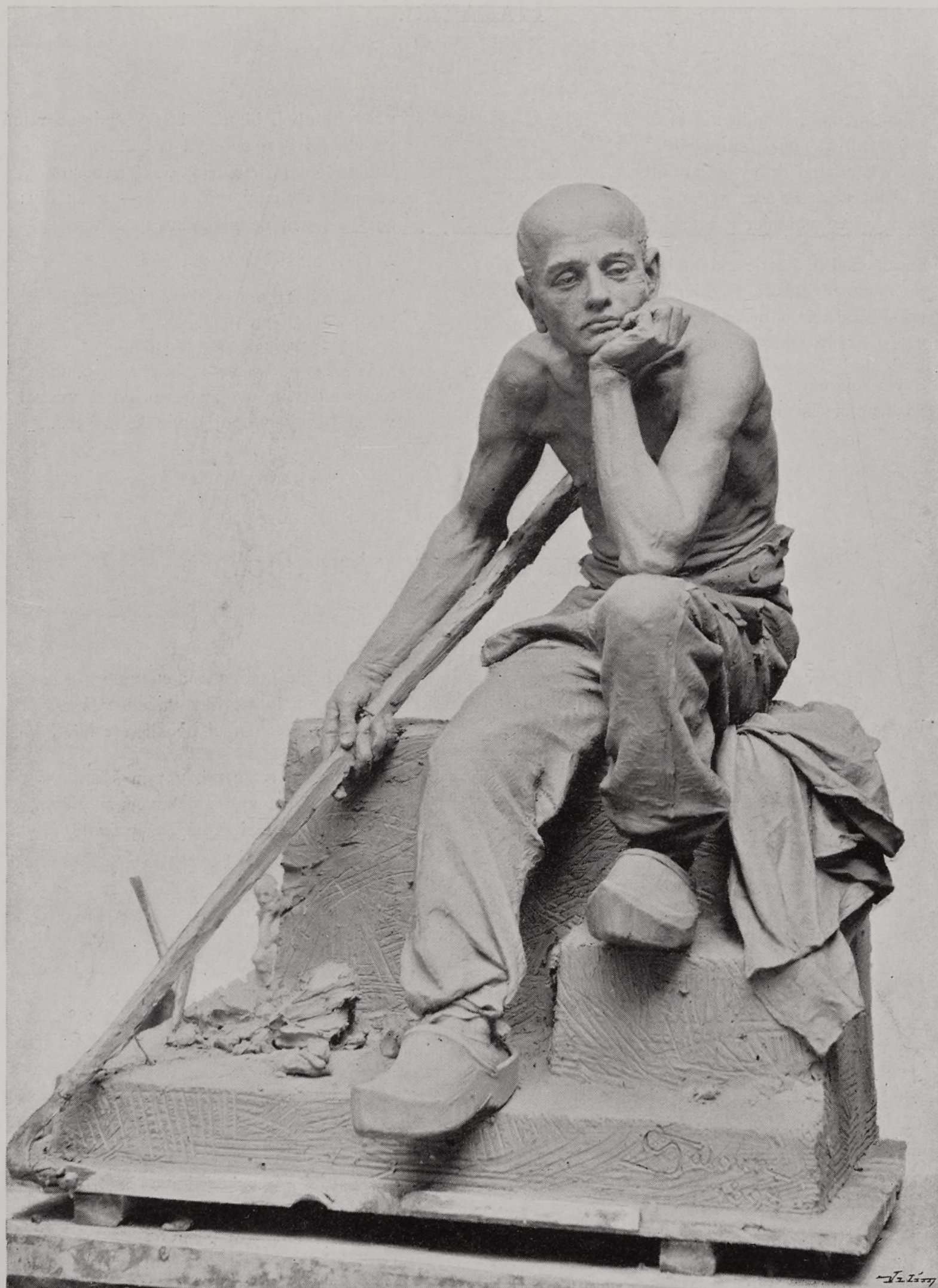
»Slečno — mně se zdá — že máte někoho ráda«, — řekl po chvíli vážněji, což bylo jeho zvykem.

Neodpověděla. Potom už více s ním nemluvila o podobném a rozešli se.

(Příště dále.)

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«.

LADISLAV ŠALOUN.

VE CHVÍLI ODDECHU.

HARAKIRI.

(HYMNA LIDSTVU)

Sentimentální bestie má bílá,
rci, kolik asi věků spínala's
své zkrváčené drápy k modlitbě
a kolik věků ztrácel výpar krve
se v dýmu vonném u oltářů božích?

Sentimentální bestie má bílá,
po nekonečné řadě vraždění —
kdo těžce tebou uražen, tě vyzval
v ten běsný souboj japonského rázu?

Svým spárem pitváš zprahlé nitro své,
ze hrudi rveš si svoje srdce vilné,

vždy hlouběj, hlouběj břitký spár se vtíná —
ve vlastní krvi spočívá tvá hlava
jak na polštáři teplém . . . K nebesům
se upřel ztrhaný tvůj zrak — však div:
ze rtů tvých nezní žádná modlitba!

A to ti sluší bestie má bílá.

Vznešený fantom, z dum tvých vztýčený
ideál odvěčného majestátu,
v nějž věřilas' a jejž jsi naposled
urážet, kopat začla v šklebném smíchu:
ten před tvým zrakem zmiraje tě vyzval
v ten běsný souboj japonského rázu.

VZPOMÍNKY PROSINCOVÝCH NOCÍ.

I.

O ženy, vy jste milovaly noc
a náruč má jen věrná staffáž byla
k Vašemu blouznivému milování!

O ženy, vy jste objímaly noc
za nádherné ty bílé visiony,
jež sypala vám v roztouženou náruč!

A srdce mé jen uchem eumucha
vnímati smělo vzkřiky vašich vášní,
když v loktech noci počali jste šílet.

Však, ženy, rcete mi, v tom šílení
co as váš ret spit nejžhavějším vínem,
ve sluch té noci tajně našeptával?

Já vím, že ret váš záhadně se chvěl
a vím, že pláští nejčernější mlhy
ta noc teď na mne číhá kdes a čeká.

II.

Jsem raněn. — I zimnice přišla.
To byla zákeřná rána
dábelcky vypočítána:
můj každý nerv je raněn!

Však ti, co ke mně vpadli,
ti darmo mne neranili!
V tmách přišli v půlnoční chvíli,
by plenili a kradli.
Či nekradli, ještě tu nekradli snad? —
Chci svoje jmění spočítat . . .

Má paměť mdlou jiskrou hárajíc
mně hasne v omamném mraku —
ó děsné, hlodané záhady žel!
Zda cosi chybí, nevím víc,
ba nevím víc, zda jsem co měl.

Je zimnicí naskrz proniklá
má duše — v noc upírám zraky:
tam nahoře zlodějská lampa mdlá
z mlh pláště plá v zelené mraky.

VLADIMÍR HOUDEK.

MELODIE SMUTKU

PSANÁ JAR. HILBERTOVI.

Je pusta zahrada a květy pošlapány,
a večer mlhavý tu kolem padá zvolna,
jsou znaky strhány a vyraženy brány,
ze zámku starého zní melodie bolná.

A večer mlhavý tu kolem padá zvolna,
jdem cestou zapadlou, již všichni opustili,
ze zámku tesklivě zní melodie bolná.
Květ mladých illusí my hledáme tu bílý.

Jdem cestou zapadlou, již všichni opustili,
když druha potká druh, jen ruku stiskneme si
a jdeme tiše dál květ onen hledat bílý:
my víme, voněl tu, a víme, kvetl kdesi.

Však cesty prázdný jsou, a sšeřilo se záhy,
a v zámku smutný zpěv kdos hraje na varhany. —
Tam cizí postavy se týčí nade práhy. — —
Je pusta zahrada a květy pošlapány.

* * *

Vím, je to marné! Ještě se nerozvednilo,
ale má náruč čeká tě, stále tě čeká.
Ještě je záhy. Příliš nás svědomí spilo,
příšera světa příliš nás doposud leká.

Ale ty přijdeš! Přijdeš až ráno se vzbudí,
divoce krev ti zabouří v náruči mojí,
v polibcích omdlíš přižehlá na moji hrudi —
já vím, ty přijdeš! Čekám tě připraven k boji.

Čekám tě s touhou, vášeň má všechna už hoří,
čekám tě chtivý uhodit do tváře světu,
lásku nás obou křiknout až na konec moří,
v divoké pýše strhat ti diadém květů. —

Ještě však nejdeš. Ještě se nerozvednilo.
Ale ty přijdeš sluncem až zaplane ráno.
Zvonění v dáli slyšel jsem, vstříc jak ti bilo:
blížíš se v dáli! Pojď, je už zotevíráno.

M. ALEŠ.

NOCTURNO.

Do noci horké a snivé jak pohádka
přišel jsem za tebou; mládí mě opíjí,
vášnivou píseň zpívá.
Přišel jsem za tebou, duše má přesladrká,
písněmi slavíků, vůněmi lilijí —
noc je tak horká, snívá.

Nocí tou zemdlena, vůní a touhami,
přimkni se, duše má, nežli se rozední,
v rozpjatou náruč moji,
obejmi hlavu mou, vylíbej duši mi,
v modlibu vášně mé amen co poslední
vydechni svatost svoji.

ADOLF BOH. DOSTAL

MILUJ.... — Z MELANCHOLICKÝCH MOMENTŮ. — NAPSALA ZDENA BERKOVÁ.

MILOSTNÁ, MĚKKÁ MELODIE MANDOLINY MUČÍ MOU MALÁTNOU MYSL . . .

Před několika chvílemi ještě letěla jsem na svém černém koni přes dlouhá, rozsáhlá lada, kde bělal se a růžověl vřes v nízkých trsech. I odkvetlé bodláčí tam stálo, a jeho tuhý pýr rozlétal se v dálku — do široka — volně. — Nespoutaný vítr — starý to nezbeda — cuchal a čechral spuštěné tenké větvoví bříz, seskupených jako na táčkách, rval jim hněvivě šat a bílé rozedrané cáry kotoučel se suchým listím po trávě nevysoké a zvadlé již. A břízy zoufale lámaly si vaz, přehýbajíce hlavy zpět a zatínajíce malomocně útlé větvičky do prázdna.

Byla zde resignace, vzdor i žal. — V tom všem slyšela jsem šepot hmoty stárnoucí, její řeč pythickou, nesrozumitelnou, jedině srdce bezděky zachvacující. Leč ani mysl má nezůstala jí neplodnou, pouze snad jiným směrem nesla svůj lét. —

Můj rychlý Notos cválal au traquenard, nehledě si přísně cesty. Však na krátký povel můj stanul, neboť jsem spatřila mezi zrezavělým borůvkám a vadnoucími ocúny nasivělé, drobné lístky gratioly. Slabé, rozpačité zardívání jejich korunek mi včarovalo představu bleďounkého růměnce barvícího líc mé družky Ariy, když přiznala se mi, že miluje. A proto snad pohladila jsem uzdou Notovu šíji a cválala domů, v myšlénkách předouc osnovu tkaně, jíž ji obepínám. Vše, co mi zatím vykvětlo v srdci i co mi ve vásu duše cestounapadalo, až na okraj ji plníc, je pro ni — — — která vzdálena jest — — a přestala

milovati v šílenství. — — — Nyní, trochu znavena kvapným prorážením vln vzduchových, přiléhavou pevnou toiletou i upjatým držením těla, odpočívám na své otomaně, ve vlasech majíc zachyceno smutné aroma říjnové mlhy.

Jsem obestřena nostalgickým šerem bezhvězdné soumravné chvíle; rostoucí přítmí, těsné tělu, ale za tu cenu vykupující dnem vězněné psychické síly, pohlcuje bílou barvu mého řasného roucha, vypíjí žíznivě veškerý zbylý jas zevnějšího světa a rozněcuje světla v duši, světla tak vzácná, jako Israelitům kahan sobotní. Neklidný plamen jejich ještě více zmitán jest dechem vlažných, tichých tónů, jež odkudsi z dálky v aeolickém sřadění

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«.

JAN PREISLER.

STUDIE.

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«

JOSEF SCHUSSER.

VEČER NA PASTVĚ.

přilétají. Mé celé nitro jim odpovídá zvukem jediným, vysoko vítězně vzlétnuvším, závratně crescendujícím — láskou. Ona rázem uvolňuje dlouho tajenou mohutnost citění i touhy, dotýká se zázračně krajů mého mladého a přece — zároveň se zmirajícím istoletím — již vadnoucího srdce, rosíc je novou vůní — — — Vůní svěží, lahodnou a jemnou — — —

Za mou hlavou něco tence šustí, tenounce jak šelest křídel motýlích. Překláním hlavu zpět a vidím malou šedou postavičku na zemi skrčenou. Její tvář pevných, ladných rysů, ač vráskami přervaných jest obrácena ke mně, moudré, staré oči upřeně se dívají v neurčito; jsou slepé a přece výmluvné. Ale i ústa se otvírají a praví volně: »Poznáváš svou starou chůvu, minulost? Která plnou mošnou báchorek tvou dětskou dušičku živila, lesk orientálních preludů v ni sypala, i svatozář biblických legend? Která v mlžinách jeseně prchlé léto s Tebou hledala a v sypkém sněhu po loňských květech učila toužiti? Znam tvé nepokojné, vzdorné a bouřlivé srdce a vím, že se posud bránilo milování a bouřlivé Lásce! A nyní v nenáhlé metamorphose citů jsouc ohlušena těmi neunavnými vzdálenými tóny — zas voláš mne nejtajnějším hlasem své nekonečné touhy po uplynulém, zakleté k věčnému bloudění hlubinami tvého srdce; hlasem, jenž prosí o návrat tvého roku šestnáctého! Slyšela jsem zaznívání tvé prosby a proto přicházím ti radu dát. Nevolej chvíle propadlé a celým srdcem miluj, vždyť největší jest láska!«

»A přece« — vpadám chvatně a neklidně — »láska lidí je spoutána jak jejich duše, závislá — každá — vždy — Můžeme my lidé milovati, aniž bychom věřili v cosi, což jest silnějším, než samo přesvědčení a stojí vysoko nad konkretností? Můžeme milovati, aniž bychom očekávali od budoucích našich chvílí rozjasnění čehosi tmavého, neznámého? Milovati bez víry a naděje, jen čistou láskou, tak jako miluje Bůh, cíl vši důvěry a splnění všeho očekávání? —« Zmlkla jsem, a šerý můj host odvětil: »Ano, lidská láska není tonem jediným, leč jest zastřena dlouhým arpeggiem cizích, jedva slyšitelných, které však přece sladce zní, jdouce ve průvodu jejím. Ale za ní smýká se jakýs divný stín tonu, šeptající smutně: »Sevšední láska v životě všedním!« —

»Proč dali jsme však sevšedněti životu,« zalakala jsem, »proč dopustili jsme, aby city, které jednou jako hlaholíci zvony celé lidstvo k společné zvaly hymně milování, zeslábly — umlkly — oněměly navždy? . . . ! Proč dali jsme nad svou vůlí i skutky zavládnouti těm chabým, třaslavým tonům vlastních choutek; choutek rozmarných, svéhlavých a ničemných? Chtěla bych prometheovsky vznésti se a uzmouti Světlo Ryzosti Lásky, leč ne jak oheň rozšířiti je v člověčenstvu; ne, jen pohřbíti hned v nitru svém, by nikdo z lidí takou láskou nebyl milován jak ten, jenž zván je Immolatus a v sladkých serenádách ke mně hovoří — — — !«

A v mou duši vpadly jak neúplná odpověď jakýmsi divem jen ty němé zvuky dávno mrtvých, vznešených citů, zázračně čisté Lásky; tíží ji klidem mrtvoly a zároveň unášejí vzletem andělů. A toto dvojí působí muka — — —

Ale on, kterýž mne miluje, musí jednou zvěděti o mých útrapách; nechci, by zůstala mu navždy tajemstvím jejich hloubka, dlouho toužící po vyplutí na povrch i ona bolestná rozkoš, z níž kanou slzy abstraktnější než vzkazy a letmé vzpomínky minulých dalekých vztahů mezi námi. — — —

»Convenience — dlouholetá to Arachne a zlomyslná věkem — upřádá nám ženám husté pavučiny, aby zastřela jimi lehounké proměnlivé zbarvení pelu naší duše; my samy instinktivně omotáváme ji ustavičně tkanivem jen poloprůzračným, jehož mřížením pouze spoře světlo vniká — a přece žijeme své dny ve stálé úzkosti, že svět zraní její důvěřivost, rozerve její poesii a — co nejhlavnějšího — připraví o pronikavou moc milování. A proto stává se, že u nás MOUDROST A MILOSRDENSTVÍ MIMODĚK MIZÍ POD MÁMIVÝMI MASKAMI MARNIVOSTI A MISANTHROPISMU — — —«

Příšera minulosti vyslechnuvši tato moje slova kývla starou hlavou a začala: »Znam duše dívčí, jež podobají se tůním, hustě pokrytým květy leknínovými. Tam dole, kdesi na dně, je pramen sálavého tepla, hřejný a blaživý, ale hladina tůně zůstává chladnou, nepohnutou, jako v bezvětrí, ani jediný zrůžovělý lístek se hnutím neskudrnatí.

A tak čeká stále — — — A nahoře přeletují drobné starosti životní jako bouřliváčkové, stín

jejich rozpjatých křídel míhá se po korunkách světů, tu temně, tu světleji, dle toho, jak vzdálena je starost vnitřního rozkvétání duše.«

Přetrhla jsem síť, v níž lapala šedá chůva moji obrazotvornost a tkala jsem dále průsvitnou krajku večerní meditace.

»Zavane-li však vítězná vichřice lásky, smete rázem žárlivé kvítí ku břehu a skryté zřídlo vroucnosti vyšlehne do výše, osvětlí i oteplí vodu tůně zelenavými paprsky prožíhanou. Byť to jen okamžik trvalo, a byť již v následující vteřině vlnky květů zbarvené splynuly navždy v jediné vypuklé zrcadlo, jež přijímá odlesk okolí mrtvě a nepravdivě, — přec vytrysklá vřelost zušlechtila celý vnitřek duše. Ale ještě častěji a čistěji vyvěrá onen pramen vroucí teploty při podivných vzácných okamžicích vznesení se duše k Nestvořenému, k Svatosti Nejvyšší. Při tom květy netrpí, nehýbají se, propouštějí dech Lásky

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Božské, kteráž jakožto soubor všeho pozitivního přitahuje mocně lásku lidskou, závislou a přes všecko snažení člověka — negativní.«

Host můj se sklání a drobounká postavička zdá se mizeti v stínech, mezitím co vidím se stropu se snášeti zvolna jakousi mátohu zahalenu strhanými řízami neurčitých, splývavých mraků. Cíp jednoho závoje padá až na mou hrud' a já jeho dotknutím vím hned, koho před sebou mám. Budoucnost to jest, embryo příštích věků, jež visí ve tmě nade mnou, a stařena stále stárnoucí minulosti choulí se za mnou na zemi. A tepy mého srdce činí přítomnost krátkou a přenášejí mne ustavičně od šedin k nejistotě.

A ve zmítání tom rozjímá duše má dál:

»Zástupové lidstva dychtící po hlučné šířící se cestě k trhu života, přecházejí kol otevřených dveří chrámových, za nimiž věčná světla symbolicky svítí v stinném šeru, kde ve vzduchu úzce ozářeném vlnivě se hýbe oblak vonného kouře a rozptylují šeptané zvuky slov, jichž cíl i význam stejně nesmrtelným jest. A člověk mimo jde a nevchází, neboť MILUJÍCE MALICHERNÝ MATERIALISMUS, MÍJÍME MANĚ MYSTICKOU MOC A MAJESTÁT MODLITBY.

A přece může nás zachrániti modlitba — hovor vždy pronikající atmosféru země — vždy pokorný, i když sálavým svým zvukem uchvacuje srdce tisíců, zúrodnujíc je plamenem nadšení, vždy slavný, i když v osamotnění vnutí jediné hlavě schyl v nízkost. Ztratili jsme však nejcennější vybroušení Lásky a nenahradí nám ji ovšem vlastní vtíp či přemýšlení, jež nás ostrým bičem rabství mrská, ani NĚMÉ MOHYLY MUČEDNÍKŮ MESSIÁŠOVÝCH, MSTÍCÍ MLČKY MODLOSLUŽEBNOST MUDRCŮ, MROUCÍCH V MANSTVÍ MOZKU.«

Skoupě a odměřeně prozrazuje mi budoucnost poodhrnouc roušku na ústech: »Vláda pouhé síly ducha nepotrvá, neboť se sklonila až k prachu duše vaše, přilnul k zemi život váš a odtrhnete-li se násilně od hmoty a vstoupíte-li výše, až tam, kde stopy zřítí kročejů titanských, bude návrat váš spádnou cestou k umírání, vždyť — a toto praví zvolna a věštecky — »MORFIUM MODERNOSTI MOTIVUJE V MLHÁCH SE MÍHAJÍCÍ MYRIADY MIKROBŮ MYŠLENKOVÉHO MALOMOCENSTVÍ« — — — —

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«.

ZDENKA BRAUNEROVÁ.

V PODZIMNÍM JITŘU.

RHAPSODIE.

V e vysoké, nejvyšší věži své zavřen
mdlý, zhnusený, čekal a snil, snil a čekal.

Vše bylo tak jasné. Žít ne, není možná,
klid ten tam a bojovat není už za co,
vše vidíš dnes, jak měl bys vidět až zítra,
jen hlupák je hodný a dobrák je hloupý,
a k smíchu jsou bozi a štěstí je přelud,
a láska — ach, láska! — je otroctví chťičů,
či vina neb nic nebo karrikatura.

A tady jen oblaka, jen vzduch a mlha.

To prastará omšená zvonice byla,
však zvony v ní bez hnutí visely němé,
prach dávný se nadržoval v puklinách ozdob
a obalil srdce i trouchnivý provaz.

Jen vrabců sbor pod střechou štěbetal hlučně
a po koutech v trámové pavouk tkal síť.

A tady se spřádaly podivné dumy —
až sem přec jen čistým se podaří vstoupit —
zde v extasi snilo se v svaté chvíli,
kde po všem a nad vším dvě duše se najdou
a na věky, na věky v polibku splynou.

Čas mijel. — A přišla přec... Zavrzly schody
a stanula před ním tak andělsky krásná,
až v hloubi jej zahřál ten hluboký pohled,
pod jediným dotekem nespělých prstů
jí zvonů se rozduňel slavnostní hlahol
až přehnilé provazy padly jí k nohám,
a bez pout dál tónů tříšť bila a hřměla.

Stál ohromen, slyše zas slavný ten koncert,
pak přemožen strhl ji v rozpjatou náruč
a ústa jich semkla se v polibku sladkém.

Leč najednou jásot se rozplynul v zlovuk,
zrak zděšený zabod jí v zdivené oči
a barbarsky stiskl jí bělostné hrdlo.

»Á, prohléd jsem, prohléd jsem«, zasyčel v smíchu,
»jsi nevěstka, nevěstka, nevěstka, slyšíš?
Jen z rozmaru, bujná se drápalas' vzhůru,
by se schodů dráždila tím víc tvá lýtka!«

A divokým rozmachem svrhl ji dolů.

A s šíleným chechtotem řítit se za ní.

FR. J. ZEMAN.

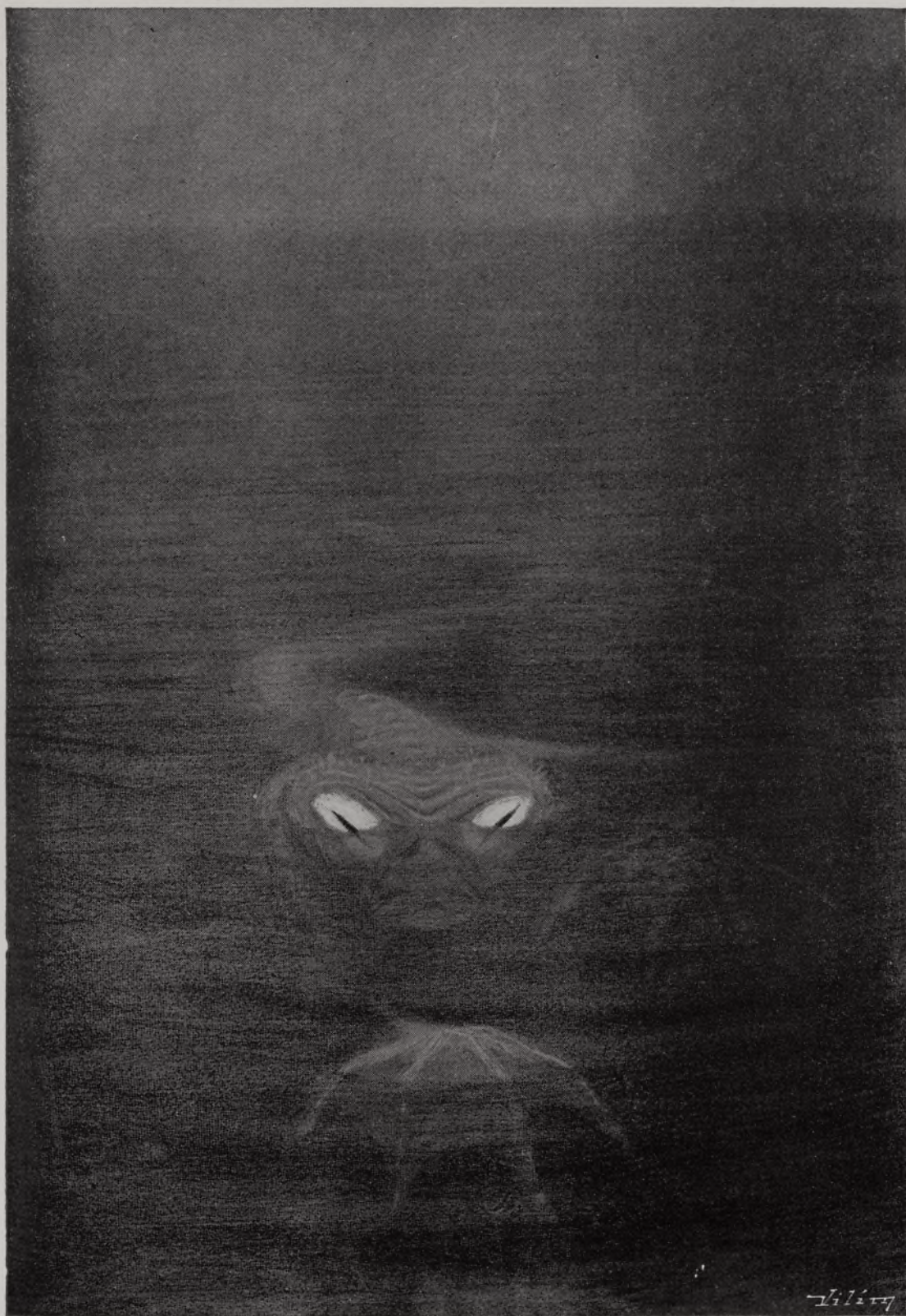
Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNĚS«.

ZTRACENÉ CHVÍLE.

Jak zmámen ostrým světlem,
 zpit jedem prudkých vín
 otráven v parku vzkvetlém
 výdechem balsamin,
 jak utýraný k skonu
 tajemných četbou knih,
 rozčilen výškou tónů
 nesmírně vášnivých,
 jichž passáže se hnaly
 jak hladké laviny
 a v brzku zasypaly
 můj nápěv nevinný —
 tak vracel jsem se chudý
 z těch panovníčích měst
 do vísky tiché půdy
 zlou hornatinou cest.
 Den co den jsem se vracel
 den za dnem smutnější,
 když soumrak světla kácel,
 vlek tmou, jež konejší. —
 Dřív, nežli šerilo se
 na horách východních,
 zas v nejčasnější rose
 sem k pochodu se zdvih. —
 Slýchal jsem, pro vše slepý,
 jak bouřivě se dral
 hrom varhan velkolepý
 z prastarých katedrál.
 A světských knížat slávu
 jsem v průvodech zřel tich,
 v hořícím zlatohlavu
 stín paní líbezných.
 I slavná nastolení
 jsem viděl odbývat
 za trub a kotlů vření
 s vysokých ballustrád.
 U fontán, starých zahrad,
 pradávných klášterů
 svůj každodenní návrat
 si chystal k večeru . . . .

Jak zmámen ostrým světlem,
 zpit jedem prudkých vín,
 otráven v parku vzkvetlém
 výdechem balsamin
 zas tiché ve vsi bílé
 v zátopě zeleně
 pro ztracené ty chvíle
 jsem zalkal zničeně . . . .

J. OPOLSKÝ.

JAR. PANUŠKA.

VODNÍK.

NOCI, Ó NOCI! . . .

Vonnými rty květů, tichou řečí listí
 mluvíš ke mně, noci!
 Tak mne k sobě vábíš kyvem haluzí,
 tak mne sladce vodiš snem a illusí,
 hvězdy házíš do mé duše,
 dýcháš mírem — v taji, v tuše
 celá ve mně bdiš . . .
 Matko hvězd a snů, ó noci,
 celá ve mně bdiš!

H. MNATA.

ROČNÍ POČASÍ.

JARO.

Života, radosti, slunce ty ptáče,
za jitra přišlo jsi, buclaté Jaro,
v šatečkách bílých a v kloboučku světlém.

Opojen štěstím a zrak v slzách smáče,
vzal jsem si květy tvé, sladké mé Jaro,
kterés mi podalo v úsměvu světlém . . .

A přec jsem zřít musil v přívalu pláče,
jak jsi mi umřelo, smavé ty Jaro
milence, mládí mé, v krás vděku zkvetlém . . .

V zbožné teď vzpomínce, když přijde Jaro:
tvůj to hlas, první když zazpívá ptáče,
kouzlo tvé celé zřím v luhu zas zkvetlém! . . . .

LETO.

V zahradách tonoucích v nádheře květů
jak ve dnech hořících v požáru zlatém.
jak v nocích, všecko kdy tajemně dýchá —

my dva se smějeme celému světu,
království majíce ve srdci vzňatém,
píseň kdy polibků zní jenom tichá . . .

Hýříme v rozkoši opilém letu,
pijeme číši snad s přílišným chvatem —
však je to Vášně žár a Lásky pýcha . . .

V dnů teplých září a ve vůni květů
láskou jsme šílení, v paláci zlatém —
tušení konce jen z dálky zní, zticha . . . . .

PODZIM.

Ó dobře, paní, vím, že jednou přijdete
a s lačným, vášně plným úsměvem
že budete se divou touhou chvět.

Však sluchu u mně sotva najdete.
Ctím cit Váš pozdní v ěadru uvadlém;
mně ale nedráždí Váš zlatě žlutý květ,

ni šatu nádhera. To už mi odpusťte.
Jste hezká, bože můj, v tom lesku umělém,
však poslední můj žár by shladit moh Váš ret. . . .

Vy se svou touhou dál a jinam půjdete —
já budu vzpomínat se smutným úsměvem
na Jara bílý den a Léta rudý květ. . . .

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

ZIMA.

Na chvíli děsivou já nechci pomyslit,
jež přijde jednou přec, kdy v tichu nemluvném
na konec čekat budu, zvolna umírat,
kdy, stařec umdlený, se budu v strachu chvít
o rozkoš poslední, jež zbude v srdci mém:
na štěstí uprchlé s bolestí vzpomínat.
Tím sladkým vínem snů pak posléz chci se spít.

Jen abych nemusil v tom klidu truchlivém
odhánět zimu zlou a s ní se stále rvát,
oh, s babou protivnou s tím bílým kožichem...

Jak's mohl, básníku, ji někdy opěvat,
a její šeredou svou píseň znesvětit!?

MILAN FUČÍK.

PO DEŠTI.

Je po dešti, a dýše vlhká půda.
Pták znovu zapěl tichou nad houštinou,
když uzřel, duha na pokraji rudá
jak vzplanula! A ve přírodu lnou
to padlo svěžestí, jak budíc spáče
Hle! Stará vrba rosné slzy pláče!

Kde u lesa se louka táhne kolem
jde selské děvče nesouc nůši trávy,
své zvedá sukně, až se blesknou dolem
jí bílé nohy... Kolem rusé hlavy
tká slunce zár, jak na západ se kloní...
Les dříme dál, a vlhká tráva voní.

EMMA V. KITTLOVÁ.

INTIMNÍ SONET.

— SVÉ ŽENĚ. —

Sny pessimismu, posupné mé mraky
blesk rozmetal — ty, Lásko, smutně sladká!
Hle, šílím a se směji, citů hádka
má prsa štve, že podleh jsem ti taky!

Co u mne chceš? Viz, v žití bůh, kde jaký,
juž zmíraje se stydí, modla vratká,
co posvátno, vše s žitím zmizí zkrátka,
i čas, i prostor, vše, co klame zraky!

»Nuž, zemru s tebou, nezapuď mne, vlídný,
jen aspoň pro ty sny a dojmy vřelé,
v nichž jsi se klamal, ale přec byl klidný,

vždyť půjdu s tebou taky v říše stmělé
též střesouc vše, čím klame život bidný!
Tož pouze v tom buď naše štěstí celé.

BENEŠ GRÜNWARD.

JEŠTĚ ROSTOU VAVŘÍNY...

Ještě rostou vavříny, jež budou
zdobit skráně drsných válečníků,
v svědomí jim chladit ránu rudou,
plni vražd až půjdou středem vzlyků.

Ještě živi proroci jsou záští,
v oběti jich dosud věří davy,
posud čelo zvířecí kde vraští
Moloch zlata posupný a tmavý.

Ještě nejsou meče roztaveny,
ni lesk zlata už tak příliš drahý,
ještě nejsou bídy dovršeny,
jichž je schopen člověk přemítavý.

Tak to trvá, jak to barbar spurný,
dílo boha dovršuje, snoval:
nevyplnil nikdo rád ten chmurný,
třeba pro to život obětoval.

A kdož jsou, v nichž tak ta zloba pění?
Vyvrhla je tuň, z níž peklo kvílí?
Věčnou láskou došli narození,
s klínu lásky v život sestoupili!

BENEŠ GRÜNDALD.

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«.

FRANTA KAVÁN.

MILOSRDENTVÍ PŘETRVÁ.

VŠEDNOST.

Z blouznění šťastného divě mne budila,
s blankytu illusí v bláto mne trhala,
lásku mi přibila na pranýř posměchu,
umění za peníz nízký mi prodala —

vedla mne chrámovím mrzkých svých obětí,
bouřivým jášotem profanních zástupů,
k čelu mi připjala růže a fialy,
do duše opojnou vůni mi nasila —

Já jsem však v divokém vzepření citů svých
zradě i násilí nadšeně vzdoroval,
květ její strhal jsem, vůni jsem rozplášil,
chrám její v duši své v trosky jsem pohrobil —

a potom zvedl jsem čelo zas do výše,
náruč jsem touživě illusím rozepjal
před oltář umění zbožně jsem poklekl
lásku svou blouznivou znova jsem zulíbal . . .

JAN PATRNÝ.

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«.

JOŽA ÚPRKA.

NA PODZIM.

PRVNÍ VÝSTAVA SPOLKU »MANES« v Saloně Topičově, zahájena dne 6. února za účasti četných přátel spolku a jeho snah: zvaní literáti a zástupcové žurnalistiky zdejší dostavili se téměř do jednoho, z výtvarníků mimo kruh »Manes« stojících, přišli nemnozí (tři!). Na uvítanou hostí a k objasnění toho, oč »Mánesu« při pořádání výstavy jde, promluvil starosta St. Sucharda as takto:

Slovutní hosté!

Je tomu deset let, co sdružilo se několik přátel ve spolek Mánes. Ač v prvních dobách svých spolek nejevil činnost svoji na venek, byl činným přec. Pěstovány upřímné přátelské styky mezi členy spolku, jakož i později s veřejností, pořádáním večerů uměleckých, jaké byly Manesův, Svobodův a jiné. Vedle této činnosti vyvinula se i druhá činnost umělecká. Založen soukromý časopis spolkový, do něhož mladí umělci ukládali originální příspěvky své. Skrovnou ukázkou této činnosti spolkové uveřejnil »Mánes« v první publikaci své »Listech z Palety«. Neúspěch, kterého se spolek tímto krokem svým, který přec jen vypočítán byl na sympathie veřejnosti dodělal, nezarázil však spolek aby na jednou započaté dráze nebylo pokračováno. Krátce po té vydán »výbor prací Mik. Alše« publikace, které ze žádné strany nebylo odepřeno uznání, publikace, které, a to s hrdoostí mohu konstatovati, podařilo se částečně, jak v žurnalistice tak na veřejnosti zkorigovati názor o významu činnosti mistrovy, publikace, která Alešovi vydobyla uznání nejen doma u korporace u nás v umění nej přednější ale i částečně v cizině.

Povzbuzen tímto morálním úspěchem přikročil spolek k založení čistě českého uměleckého časopisu »Volné Směry«. Nad úmyslem tím z tak mnohé strany bylo krčeno rameny. Nebylo také divu. Spolek, jenž v pokladnici neměl na hotovosti více než 100 zl., spolek podporovaný pěti přispívajícími členy s ročním příspěvkem 4 zl., udržovaný členy činnými, školáky neb škole sotva odrostlými žáky, jimž mnohdy nebylo ani možno příspěvky zaplatiti, tento spolek troufal si na podnik rozpočtený na tisíce. Minul rok, rozpočet nezůstal rozpočtem, časopis založen, vydáván a bude tak doufáme vydáván i dále, díky nezištnému spolupůsobení umělectva českého výtvarného i mladé generace literární.

Uvedu-li několik konkurencí, které pořádány, jež tak osvětlovaly život spolkový, vyčerpal jsem tím skrovnou činnost prvního desetiletí.

Uznáváme dobu deseti let za příliš krátkou, než aby vyžadovala nějakého zvláštního jubilea a proto nepořádáme vý-

stavu tu na oslavu desetiletí minulého, ale jako první pokrok činnosti příští.

Skrovná výstava tato, která není úplná, poněvadž tak mnohé jméno z nás nemohlo najíti zastoupení pro malé místnosti, při jejíž uspořádání vzhledem k těmto místnostem musili jsme sleviti z požadavků svých, je výstavou čistě naší.

Zahajuje výstavu tuto, vzdávám jménem spolku Mánes Vám slovutní hosté nejsrdečnější dík za čest, kterou jste nám přítomností svojí prokázali.

U příležitosti tohoto zahájení dovoluji mi, abych jedno ještě podotkl. Súčastnili jsme se po léta výstav v Rudolfině, co nám však vadilo, byla okolnost, že tam o věcech uměleckých nerzhodovali výlučně umělci sami, nýbrž spíše interessenti umění, kteří pro uplatnění práce jednotlivcovy neměli tolik ohledu, jakého v mnohých případech zasluhovala, že tam bylo třeba ponížené žádosti veškerého umělectva českého, aby dosaženo bylo korporativního vystavení českého umění v jediném sálu, že tam umělectvo české jako celek nevyzulo se z onoho ponižujícího utrakvismu, který proň tak je nedůstojným.

Z těchto všech důvodů slíbili jsme si, že přičiníme se ze všech sil svých o založení spolkového domu, spojeného s výstavištěm pro umění české, že pracovati tak budeme na cestě vedoucí k jasné metě samostatnosti umění českého. Toť práce naše pro dobu příští. Víme, že běříme na se úlohu těžkou, cítíme ale všichni, že přineseme ji v obět plnou energii svého mládí a doufáme, že tak jako v podniku Volných Směrů podařilo se nám získati pomoc všeho téměř umělectva českého, i v tomto podniku našem příštím dobudeme si přízně těch, kdož s uměním českým cítí, kdož pro osamostatnění jeho dovedou spolupůsobiti.

* * *

Výstava »Mánesa« ohlašuje se úspěchem tak překvapujícím, že by nám snad bylo odpuštěno, kdybychom se spravedlivým zadostiučiněním, ba s pýchou, konstatovali neobyčejně vysokou úroveň celku i jednotlivých vystavených prací. Ale právě v této situaci chceme se zdržeti všeho, co by jen z daleka stihnouti mohla výtká kamarádské kritiky.

Výstava mluví sama za sebe dosti hlasitě, a ukázky z ní ve »Volných Směrech« uveřejněné osvětlí čtenářstvu její celý ráz dostatečně.

Její význam není malý: je to rozhodné, korporativní vystoupení naší mladé výtvarnické generace, hlásící se k praporu moderního umění. Mladá generace nechce uplatňovati své zásady, svou modernost podrývavou kritikou a zásadním trháním všeho stávajícího, vytkla vždycky případné odlišné svoje stanovisko zcela klidně a

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

věcně a hodlá činiti tak i nadále — a výstavou svou ukazuje, jak místo boření dovede sama pracovat a stavět.

Domluvme se při té příležitosti o té »modernosti«, jak jí my mladí rozumíme a jak se na výstavě »Mánesu« jeví.

Naše modernost není, jak jsme již naznačili, pouhou negací všeho stávajícího, není honěním se za přepjatými efemerními hesly, nejeví se ukvapeným přenášením každého zahraničního bláznovství na naši půdu — nikoli, je pouhým krokem ku předu v přirozeném rozvoji našeho umění.

Umění české prodělalo v tomto století celkem tentýž proces jako v cizině, pouze jaksi opožděně; k nám zaléhala hesla teprve tehdy, když jinde již dozněla, a vlna nového proudu až potom, když u zřídla dávno vznikala nová.

Výtvarné umění vůbec v tomto století nemělo dlouho odvahu postavit se na vlastní nohy, dlouho bylo ve vleku starých tradic a nedošlo originalního vyjádření. Celé generace utonuly ve falešném chápání velikosti starých mistrů: místo aby se učili od nich té svrchované úctě k přírodě, která zůstane věčnou a nejspolehlivější učitelkou každého pravého umění, domnívali se, že dosáhnou cíle opakováním formulek ze starých obrazů abstrahovaných, a uvázli tak ve falešném idealismu v myšlence, ve formě i barvě.

Od italských mistrů doby úpadku naučili se

falešnému pathosu a manýrovaným komposicím, v barevném vidění přírody uvázli na hnědém galleriovém tonu starých Holanďanů, a návrat ku přírodě nebyl nikterak snadný.

Bylo třeba řady let a práce celých generací, vedených zase ještě vlivem starých mistrů, ale těch pravých, kteří zůstanou moderní vždycky, a za jejich příkladem nahlédlo se nejprve, že

není jediným účelem umění poučné nebo zábavné historie vypravovati nebo diváka nějak morálně povznášeti, ale že studium přírody samo o sobě je vznešené dost, že ono vážně pojímáno působí vždy dojmem svrchovaně morálním a povznášejícím, aniž by třeba bylo účel takový mu teprve vnučovati, zkrátka, že malíři úplně stačí, dívá-li se na svět a přírodu okem malíře bez skel moralisty nebo filosofa.

A svobodu k tomu si žádáme. Je obmezována u nás ještě mnohými předsudky. Mnozí domnívají se ještě, že pouhý problem barevný nebo pouhé luštění dekorativní úlohy k uměleckému požitku nestačí, a s druhé strany, že myšlénkový obsah bez náležitého výtvarného vyjádření zcela dobře obstáti může a stačí ku kvalifikaci uměleckého díla.

Zapomíná se tu z pravidla na to, že jako existují myšlénky, abych tak řekl literární a myšlénky hudební, jsou také myšlénky čistě malebné, a ty že nemají nikterak menší oprávněnost.

Mnohý dojem slovy absolutně nevyjádřitelný je možno ještě upoutati štětcem na plátno, nebo vyzpívati v tajemných melodiích, a kdo smí říci, že právě ten dojem nebo ta myšlénka je méně cenná?

Barevné harmonie velkých koloristů, náladové krajiny skotské, působí dojmem umělecky stejně mohutným, jako obrazy myšlené filosoficky (je-li někdy dojem těchto hlubší, je to pouze tím, že

k dojmu uměleckému přistupuje ještě dojem druhý) a působí rozhodně lépe, než věc pěkně sice myšlená, ale technicky nevyspěle provedena.

Vážíme si svrchovaně věcí umělecky hotových a při tom myšlenkově (v běžném slova smyslu) obsažných, ale neceníme proto méně práce zdánlivě bezobsažné; neceníme vůbec žádnou práci výš nebo méně, leda jen dle jednoho měřítko: dle dojmu, jakým působí, a klademe jediný požadavek: uměleckou upřímnost u vyjadřování své individuality a úplné překonání materiálu, jako stupeň k tomu. Jenom proti uniformování

Z VÝSTAVY SPOLKU »MÁNES«.

JOS. JELÍNEK.

NA SAMOTĚ.

myšlenky a výrazu se stavíme, manýrovanost a napomáhání si vedlejšími a banálními pointami v nedostatku uměleckých kvalit je nám odporna.

A pod tímto praporem »Volných Směrů« sešli se na výstavě Mánesu téměř všichni, kdo z mladých u nás v umění něco svého a něco nového hledají. V čele mistr Aleš s ostatní družinou malířskou a sochařskou, v níž: Bém, Bílek, Boudová, Braunnerová, Dvořák, Emingrová, Englmüller, Hallman, Homoláč, Holub, Hudeček, Holárek, Jelínek, Kaván, Klusáček, Kuba, Němejc, Panuška, Pollák, Preissler, Slavíček, Špillarové, Sucharda, Šaloun, Šimůnek, Schusser, Švabinský, Úprka, Vlček, Wiesner, kteří všichni upřímně a úsilovně vyjádření svého talentu hledají, třeba ještě všichni nedospěli stejné hotovosti a dokonalosti. A tato opravdovost a ideální snaha všech je úkazem nejvíce potěšitelným; v ní je známka příštího zdaru nejen těch vystavujících, ale celého českého umění. Neboť zdaří-li se všem podati plně svou individualitu, vyjádřiti přímo podstatu své bytosti, bude eo ipso naše umění české, ba češtější, než těch, kdo vidí českost pouze v kostymu s národním vyšíváním. Ale k tomu, abychom se zdarem dospěti mohli co nejbliž k tomu ideálnímu cíli, abychom realizovati mohli aspoň nejlehavější část svých tužeb a plánů, potřebujeme součinnost naší veřejnosti, potřebujeme podporu, materiální basi, abychom se vybavili z toho, co nás tíží, abychom se vytrhli z podruží utrakvismu výstav Rudolfských, abychom mohli doma, mezi sebou konečně volně dýchat.

A tomuto dílu přines své sympathie vstříc, kdo uznáváš našich snah oprávněnost, a podej nám ruku pomocnou.

VÝSTAVY.

— VÝSTAVA UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÉ ŠKOLY. Všeobecně stěžuje se u nás na úpadek uměleckého průmyslu, na nedostatečný jeho pokrok a nemožnost jeho konkurence s výrobky cizími. Očekávali jsme proto s dychtivostí oznámenou výstavu umělecko-průmyslové školy, ústavu to, který má býti obrazem nejlepší tvorby uměleckého průmyslu domácího, který veřejnosti ukázati má nejvyšší bod vyspělosti technické i kompoziční v oboru svém, který má býti učilištěm pro vzdělání nejlepších sil domácího tvoření umělecko-průmyslového.

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Výstava uspořádána v době vánočních svátků v místnostech školních, z nichž některé bohužel nevynikají dostatečným světlem, podávala ukázky všech škol, všech její ročníků a disciplin. Zařaděny byly práce žáků školy přípravné v prvních její tří ročnících, kde počíná se studiem antiky a ostatních slohů historických, a pokračuje ke studiu přírody a to nejen ve figurálním, ale i v ornamentálním směru. Nebudeme se o těchto přípravných disciplínách příliš šířiti podařili se nám, přineseme v čísle příštím ukázky práce té v ilustrační části listu a obrátíme se přímo ku vlastnímu jádru školy, ke školám odborným.

Majíce v dobré paměti výstavku r. 1892 uspořádanou, neopomenem malé s ní srovnání. V roce 1892, kdy na ústavě vedeném prof. Myslbekem vyučoval ještě prof. Ženíšek, nabývala škola hlavně těmito dvěma, nejčetněji překventovanými školami rázu více čistě uměleckého než uměl.-průmyslového. Oba uvedení umělci vedli žáky své v duchu v jakém sami pracují a tím stalo se, že školy jich vymykaly se z rázu celého ústavu. Dnes, kdy obě tyto síly našly pravé své působišťe na akademii umění výtvarných, stává se škola oním ústavem, jakým původně byla založena.

Škola pro dekorativní malířství není bohužel prozatím založena, ač pro naše poměry je ji nutně zapotřebí a v plánu

(regulativu) školy uváděna za to ale v sochařství získána náhrada ve škole pro modelování převážně ornamentálního směru. V r. 1892 kdy škola tato byla v nepatrných začátcích bylo viděti ve výstavě vesměs jen práce, které spočívaly na přesném studiu renaissance vlašské, v menší míře pak i francouzské, německé i české, baroku a ostatních historických slohů — práce, které spracovány s velikou technickou zručností nebyly ničím jiným, než svědomitě oživením dekorace staré. Dnes po této činnosti není téměř skoro památky. Vystavena sice i glasuovaná kamna, která v celkovém motivu i dekoru opírají se dost podstatně o práce starší, za to ale všude jinde panuje nový duch, vše spočívá sice na zákonech antických i gotických vzorů, vedle toho ale i na důkladném studiu přírody, všech těch bohatých motivů květeny i zvířeny, které dodávají dekoraci živosti a pelu i rázu zcela nového. Kdežto v roku 1892 spatřovali jsme ve výstavě pouze návrhy v sádře provedené, vidíme dnes práce pro litinu bronzovou, vasy pro kovy, v pálené hlíně glasuované, talíře pro kov i majoliku nástěnou dekoraci jak sádrou, tak nanášenou. Vidíme, že škola ta ovládá nejen technicky, ale i kompozičně všechny ony materiály, jichž v dekoraci užití lze.

Práce vystavené nebyly sice velkých rozměrů a na pohled zdály se nepatrnými, po bližším jich ale ohledání seznali jsme, že vane zde duch nový, který není odvislým od anglicismu, který dnes ovládl celou střední Evropou, že vane zde individuální kus českosti, kterou nevidíme na žádných podobných pracích cizích.

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

Vliv této školy sahá i do školy pro spracování kovů, jejíž prof. Klouček byl artistickým správcem. Ač přáli bychom si zde viděti provedené práce úplně dohotovené ne pouhé detaily a zlomky v obor průmyslu zlatnického spadající, přece jen nemůžeme škole této nepřiznati, že ukázky výstavní, ať tepané, ciselované neb leptané vyznamenávaly se technickou vyspělostí.

Měli-li bychom při obou právě uvedených školách co poznamenati, byla by to dvojí věc. Jednak poněkud opomíjení dekorace figurální. Byla-li dříve vedle čistě figurální školy Myslbekovy vedena škola převážně ornamentálním směrem, bylo to snad správně, dnes ale, kdy figurální škola zmizela, není příčiny, proč by i v této dekorativní škole neobjevila se dekorace figurální rovnocenně s dekorem ornamentálním. A druhé to, že na výstavě méně viděti bylo samostatné komposiční práce žákovské. Uznáváme obtíže samostatného komponování úplně, předpokládáme, že škola, která vychovati má především komponisty, měla tuto svoji stránku co nejvíce vykáhati.

Jako ukázkou prací těchto škol přinášíme vyobrazení návrhu hlavice pilastrové pro dekoraci architektury. Oproti stálemu onomu opakování běžných těch forem antiky i ostatních slohů navržena je jednoduchá hlavice s bronzovou montáží nosatců. Celek proveden dle návrhu profesora V. Mařanem.

Jako ukázkou samostatné komposice žáka J. Klimeše uvádíme vásu pro bronz vystavenou v pálené hlíně. (Viz sl. 200., 202.)

Talíř na sl. 199 uveřejněný, spadá do starší činnosti školy a jest dle modelu prof. Kloučka přenesen v malé měřítko J. Márou. Motivy modelované výzdoby jeho spočívají na českých sgrafitových pracích nelahozeveských.

Váza z pálené hlíny glasurované na str. 217. dle návrhu prof. provedená J. Márou, zdobena jednoduchými ratolesmi vavřínu.

Ze školy pro zlatnictví prof. Nováka jako ukázkou přinášíme na sl. 198. a 234. štítek ku dveřím a talíř spočívající rovněž motivem svým na studiích českých nelahozeveských věcí. Obě práce komponovány a tepány žákem školy F. Anýžem.

K těmto dvěma školám řadí se škola pro řezbářství, kde vystaveny stejnoměrně práce figurální i ornamentální. Hlavním bodem výstavy byl trochu těžce polychromovaný oltář, založený na motivech renaissančních co se celku i detailu týče. Ač tím neodpovídá přesně dnešnímu snažení, přece jen co se technické stránky provedení týče, je vzornou ukázkou práce, jaké u nás vůbec neměli jsme příležitost viděti. Přáli bychom si, aby nadaným absolventům školy té, kteří s takým zdarem pokusili se i o komposice figurální, jakou byl vystavený anděl pracovaný Š. Zálešákem, podařilo se tento obor uměleckého průmyslu, který u nás od doby baroka v takovém je úpadku trochu povznést a na roveň postavit s ostatními dekorativními obory. Přáli bychom si, aby naše firmy, dodávající zařízení kostelní, které dnes nedovedou než tupě okopírovati starý detail a to bez ducha a svěžesti jenž mu byl vlastní, nehledě ani ku pracím figurálním, které tak jak plní naše kostely a výkladní skříně, nesnesou ani nejschovlivější kritiky, aby tyto firmy všimly si tohoto vzoru techniky a vynasnažily se jí si v pracích svých osvojit.

Ve vyobrazení na sl. 224. podáváme ukázkou práce figurální, reliévu provedeného Š. Zálešákem dle kresby Mantegny a poukazujeme při tom na zručnost technickou, s jakou celá práce provedena, jak v draperii, tak i v ostatních tělových partiích. Ornamentální výplň provedena J. Eckem, spočívá motivem svým na římském vzoru, který vhodně pro dílo byl použit. (Viz sl. 226.)

Dále následovala škola pro dekorativní architekturu. Škola ta vedená prof. Ohmanem, který zvláště v poslední činnosti své zdál se mezi pražskými architekty prvním představitelem moderního ducha v architektuře, od které očekávalo se jistě paralelisování onoho starého ducha, který u nás v architektuře, zvláště na škole technické, vládne — škola ta jak na výstavě se jevila nespĺnila požadavky, které od ní jsme očekávali.

Až na několik málo komposičních prací skrovnějšího rozměru převládaly po většině studie starých prací, které rádi vidíme na škole přípravné, které ustoupiti měly řadě provedených návrhů ze všech těch oborů umělecko-průmyslového tvoření, které rukou architekta projíti mají. Bude-li možno získati některé práce z této školy k uveřejnění stane se tak v čísle příštím.

Dekorativní malba ve škole prof. Schikanedra, oproti létům předešlým, kdy pěstovány výhradně malby květin a kompo-

sice ornamentálně květinových vzorů, zasáhla dnes i po dekoraci figurální. Nám jsou milejšími však ony ornamentální než tyto počátky figurálních prací dekoračních a plakátových, které jeví sice snahu po duchu novém, které však přece jen nedostihly oné hotovosti, jaké v ornamentálních docíleno.

Na sl. 239. uveřejněné komposice J. Spěváčka k titulnímu listu časopisu Květy. Z ornamentálního oboru přinášíme na sl. 238. návrh tapety A. Brázdy.

Škola prof. Ambruše pro průmysl textilní má za účel vychovati samostatně komponující kresliče vzorů textilních. Řada vzorů takových, výborně provedených, vystavena a jeden z nich na sl. 237. jako komposici F. Stanzla přinášíme. Co zvlášt ale nás zajímalo, byly ony svědomitě provedené studie přírody, jichž přesná stylisace ukázala nám v několika násobném zvětšení bohatou řadu motivů ornamentálních, které při zběžném nazírání člověk nepostřehne, které však tak, jak tam provedeny a místy i upotřebeny, stávají se znamenitou a poměrně dost novou pomůckou při tvoření umělecko-průmyslovém. Ukázka jich přinesena bude v čísle příštím. V tomto podáváme na sl. 242. týmž žákem provedenou naturatistickou studii.

Připomeneme-li školy dámské pro kreslení a vyšívání, kde po většině pracuje se pouze na základech vzorů starých, ovšem jako ve vyšívání technicky vyškoleně, uvedli jsme stručně ukázky výstavní celého ústavu.

Shrnouce pak referát v několik krátkých slov, musíme přiznati, že vážíme si toho, že na ústavu vládne někde více někde ovšem méně, vládne ale přec, nový duch, který v uměleckém průmyslu ciziny tak značně se vyvinul, působiti k tomu, aby umělecký průmysl, kterému patří neobmezená budoucnost, vybavil se jednou z nechutného kopírování a spočívání na motivech slohů starých, snaha aby stvořen byl nějaký nový sloh. Stopy snahy té bytí místy skrovné jsou a to nás nejvíce potěšilo.

Np.

— Z VÝSTAVY UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÉHO MUSEA v Rudolfinu původně přinesti mínili jsme vyobrazení z poslední konkurence. Poněvadž však práce ty uveřejněny budou ve Zlaté Praze, upouštíme od nového jich publikování, poukazující interessenty na vyobrazení jich v časopise tom.

ZPRÁVY UMĚLECKÉ.

— »MODLITBY«. Pod názvem tímto vydána pěti časopisu »Nový Život« sbírka prací sochaře Fr. Bílka.

V jednom z posledních čísel »N. Život« uveřejnil z péra Fr. Bílka poznámku o kritice vůbec i umělecké zvlášť. Neměli bychom dle jeho soudu práva, jeho práci slovy oceniti, činíme-li tak ale přece, stává se to z toho důvodu, že vážíme si činnosti tohoto našeho umělce neobyčejně. A z toho důvodu také přičinili jsme se, aby ve Volných Směrech uměním svým byl zastoupen. Stalo se tak v ročníku minulém i letošním. Vážíme si činnosti jeho umělecké hlavně z toho důvodu, že on má svůj vlastní názor na úkoly umění, jemuž věnuje všechny síly své ruky, svého ducha. Bojovati uměním pro »Dobro«, pracovati uměním k vysvobození lidstva z jeho duševní bídy, to jeho cílem. Chce býti apoštolem, který mluvou umění působiti chce na ty k nimž mluví. Nám ale zdá se,

že Bílek v jednom nedostihuje těch, v jichž šlepějích kráčet chce, svých vzorů, učedníků Kristových. Ona zřetelnost a prostota mlvy mu dodnes schází, ono srozumitelné, bytí i v podobenství zahalené vyjádřování se, jimž uchvátiti posluchače možno. Uměním svým působiti chce na lidstvo veškeré, působí ale na »málo povolaných«. Máme v dobré paměti referáty a výklady (a u referentů přece jen můžeme předpokládati porozumění i pro nejsložitější způsob vyjádření se) o jedné z největších prací jeho »Zloba času a naše věno«, které vzdor připojenému Bílkem výkladu, tak byly nestejny, po většině nesprávnny a odchylny onoho výkladu, který Bílek dnes v Modlitbách tak jasně podává. Skoro všechny práce své doprovází umělec výkladem, který doplňuje mnohdy to, co na první pohled zdá se nejasno.

V Albu uveřejněna řada prací tohoto mladého umělce, který s takou opravdivostí svému umění se oddal a s takou houževnatostí za cílem svým jde. Práce ty jsou dvojího směru, jedny čistě sochařské, druhé více ilustračního rázu. Vážíme si sice i v tomto oboru některých jako »Božetěh«, »Z bytí o bytí« dáváme ale mnohem větší přednost oněm čistě sochařským. Ač Bílek opovrhuje vši ustálenou technikou, i komposiční zručností, ovládá práce své sochařské s takovou dokonalostí technickou i komposiční, jaké v jeho mládí musíme se obdivovati.

Jeho Kalvarie a Doba (viz minulý ročník V. S.), Zloba času a naše věno, jsou v tomto způsobu práce dokonalé! On to, co technikou svoji vyjádřiti chce do práce své vloží a to je, co u něho si tak vážíme oproti všem těm, kteří pod rouškou modernosti v umění chápou se senačních myšlenek, aby jich obsahem zakryly nedostatek své mlvy formální. Co nejvíce nás z celého Albu zajímá (většina prací v Albu uveřejněných byla známa z reprodukcí časopisů N. Život, Zl. Praha a Volné Směry) jsou jeho nové Studie ke Kristu. Nebudeme o tom zbytečně šířiti slov. To co zde ale Bílek ukázal, svědčí o umělecké jeho hotovosti, svědčí o seriosnosti jeho práce, vážnosti a studiu, které v nás vzbuzuje pevnou naději, že setkáme se v krátkém čase s jeho prací největší, prací, která mu právě proto, že dýše tou nej-

Z VÝSTAVY UMĚL. PRŮM. ŠKOLY.

A. HOFBAUER.

světější prostotou a zřetelností i u veřejnosti získá toho uznání, které mezi uměleckými kruhy má, a které mu ze srdce přejeme.

Ačkoliv nezamlouvají se nám Modlitby svojí úpravou, hlavně tím, že formáty voleny dvojí velikosti, vítáme vřele publikaci Nového Života z toho ohledu, že razí cestu snahám Bílkovým a působí k tomu, aby porozumění pro tohoto individuálního umělce našeho zasahalo ve vrstvy nejširší, a z toho ohledu vzdáváme jí také své uznání. Np.

— WAGNEROVA ŠKOLA. K časopisu »Der Architekt« vycházejícím nákladem A. Schrolleho ve Vídni, přidána byla na počátku tohoto roku sešitová příloha »Aus der Wagner-schule«. Jest to kolekce vynikajících prací některých žáků Vídeňské akademie umění, mladých to architektů, řízených prof. Wagnerem, a nutno se o ní zmíniti jako o škole, nesoucí se směrem moderním, se vlivem, jež nezůstane beze stop na architektonickém umění našem.

Vývoj umění tohoto pokročil ve Wagnerově škole o stupeň výše; zříme, jak žáci, pracující dle intencí svého mistra,

vymykají se pouhému kopírování forem a zavrhují vše šablonovité, ač při všem tom jest znáti pouhé studium starých slohů. Zvláštní pak péče jest věnována problémům moderní architektury, ku př. luštěním ukončení činžovních domů v městských ulicích. Některé tyto úlohy jsou rozřešeny výborně (ku př. roh a hlavní římsa přiléhajícího domu) a bylo by si přát, by s takou péčí též u nás těchto pro pěkný vzhled našich ulic důležitých, ale zanedbaných otázek bylo všimáno. Vedle toho však pozorujeme, že vůdčím měřítkem Wagnerovy školy jest vždy účel budovy, její poloha, jakož i materiál k ní použitý, ale že i tento jest vždy umělecky upraven. Při tom díla jak žáků, tak i mistra vynikají svojí noblessou, dávající budovám ducha moderního.

Školou Wagnerovou jest rozhodně učiněn nový krok který bude i v dějinách architektury oceněn Vídeň může být opravdu na ni pyšna. Vtírá se nám ovšem při tom trpká, myšlenka, že my takového učiliště postrádáme, ač by jej u nás bylo v nejvyšší míře zapotřebí. Jest v nejvyšší míře nutno, míti středisko pro výchovu architektů, nebo pak provádění assanace v příčině architektonické velmi smutně dopadne. Dosud tam vystavené stavby postrádají svéráznosti úplně, až na některé čestné výjimky zbudované dle památek v Čechách stávajících.

— K VÝSTAVÁM. V posledních dnech dostalo se do rukou umělců českých pozvání kúčastnění se výstavy ve Vídni, která obsahem svým stojí za porovnání s poměry našimi.

Kdežto na našich výstavách až na výmínečné případy, kdy uděleny ceny Akademie a Umělecké Besedy, pravidelně ceny neudělují se žádné, jsou výstavy Vídeňského domu umělců dotovány tak bohatě, že k vůli přehledu a porovnání je uvádíme:

Cena Jeho Veličenstva 400 dukátů; cena arcivévodě Otty 2000 korun; 3 zlaté medaile arciv. Karla Ludvíka; státní medaile velké a malé; 3 ceny knížete Lichtensteina po 2000 zl.; 2 ceny barona Leitenbergra po 4000 a 1 2000 zl.; cena barona Königswartera 2000 a 1000 zl.; cena p. Dobner von Dobenau, barona Drasche, Ant. Drehera, Exc. Nic. Dumba, hrab. Hoyos-Amerling, p. Filipa ryt. Schöllera po 2000 zl.; cena Wolfganga v. Mannes 1500 franků ve zlatě; Alexandra Beschornera 1200 zl. a Karla ryt. v. Wessely 1200 zl.; vedle toho akademická cena Reichlova v obnosu 1600 zl. Úhrnem na cenách ročně udílí se umělcům 44.900 zl. Kromě toho koupí se ze státních prostředků za 50.000 zl. uměleckých děl pro loterii.

Porovnejme poměry tyto, jež ovšem i umělcům našim jsou přístupny, s poměry našimi. Zde ceny žádné a jsou-li jaké — jako letos náhodou pro absolventy akademie — spojené jsou s takovými podmínkami: zachovalost mravů, výtečná vysvědčení, program cesty, předložení studií během cesty, případně i darování konkurenční práce k založení národní galerie!